

Asia: VN/2646/2024

Lausuntopyyntö Pohjoisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

3.1 Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Pohjoisen Suomen ohjelmasta.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää alalukuun 3.1. kirjattuja toimia ja kärkihankkeita perusteltuina. Keski-Pohjanmaan liitto esittää, että kohtaan 1 kirjattua kärkihanketta tarkennetaan lisäämällä kohtaan:

”Käynnistetään nopealla aikataululla valtion, Oulun yliopiston, Oulun kaupungin sekä muiden 6G-ympäristöä tutkivien Pohjoisten toimijoiden ja keskeisten yritysten kanssa selvitys, jonka toimenpiteillä varmistetaan 6G-osaamisen kehittyminen Suomessa kaupunki- ja maaseudun vuorovaikutteisessa ympäristössä sekä Suomen asema langattomien teknologioiden huippumaana.”

Perustelu: Pohjois-Suomen alueesta 73 % on maaseutumaista aluetta. Kirjauksella varmistetaan, että sekä erilaiset seutukunnat ja myös jo tähän mennessä 6G-tutkimusta tehneet tahot voivat olla mukana selvitystyössä. Kyse on monialaisen asiantuntemuksen mukaan saaminen selvityshankkeelle, jolla varmistetaan hankkeen Oulun seutua laajempi vaikuttavuus. Langattomien teknologioiden monipuolisia testausympäristöjä toteutetaan jo pohjoisilla maaseutualueilla esim. maa- ja metsätalouselinkeinojen, logistiikan ja terveydenhuollon sovellusalueilla.4. Perustetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan maa-kuntiin mikro- ja pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisohjelma

Kärkitavoitteessa 4. perustetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan maakuntiin mikro- ja pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisohjelma. Keski-Pohjanmaan liitto pitää kärkihanketta 4 erittäin tärkeänä ja vaikuttavana toimenpiteenä, kun arvioidaan pk-yritysten merkitystä työllisyyden ylläpitäjänä ja pk-yritystoiminnan aikaansaamaa merkittävää vaikutusta työllisyyteen, aluetalouteen ja verotulojen muodostukseen. Mikro- ja pk-yrityksillä on myös erittäin tärkeä merkitys investointihankkeiden alihankintaketjuissa.

Kärkitavoitteeseen kirjattu ilmaisu vähähiilistämisen ”kiihdytyskaista” jää lukijalle epäselväksi. Termi voitaisiin korvata ilmaisulla

”... vähähiilistämiseen edistämiseen tähtäävien investointien nopeuttamisen toimenpiteet.”

Kärkitavoitteella 9. vahvistetaan satamien toimintakykyä merituulivoimainvestointien ja uusiutuvan energian investointien edistämiseksi. Selvitetään mahdollisuutta löytää rahoitusta tai muuta tukea hankkeelle, huomioiden valtioneuvoston tukikehikko. Suunnittelussa oleva merituulivoiman laajempi rakentaminen ja käyttöönotto 2030-luvun alussa edellyttää merkittäviä investointeja niihin Perämeren satamiin, joita on suunniteltu merituulipuistojen komponenttien välittäjiksi. Merituulikomponentit ovat rakenteeltaan ja painoltaan merkittävästi suurempia ja raskaampia, mitä maatuulivoimaloiden komponentit. Tämän seurauksena satamien nykyisiä rakenteita joudutaan uudistamaan esim. laiturirakenteiden osalta, jotta satamien toimintakyky on riittävä vastaanottamaan ja välittämään komponentit investointialueille.

3.2 Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Kärkitavoitteen 13 keskeisenä kohtana on tuulivoiman kompensatioalueen perustaminen. Lukijalle ei avaudu, mitä toimenpiteitä tavoitteessa on tarkoitus konkreettisesti edistää ja millä tavalla kompensatioalue vahvistaa itäisen alueen taloudellista kasvua, alueellista elinvoimaa, vauhdittaa investointeja, kehittää osaamista ja työvoiman saatavuutta. Tavoite ja kompensatioalueen perustaminen on ongelmallinen myös siitä syystä, että kompensatioalue edellyttää tuulivoimainvestoijien myönteistä suhtautumista heille vastuutettavan maksuosuuden hyväksymisen osalta.

Kärkitavoitteessa 14. tavoitteeksi on asetettu tehdä selvitystyö pienydinvoiman sijoittautumiseksi Pohjois-Suomeen. Tavoitteena on myös edistää uusia energiaratkaisuja Pyhäjoen Hanhikiven alueella. Keski-Pohjanmaan liitto pitää kärkitavoitteeseen 14 kirjattua pienydinvoimalan sijoittautumisselvitystä tärkeänä, koska se avaa uuden mahdollisuuden uusiutuvien energiamuotojen ja energiatuotannon kehittämiseksi paikallisille ja alueellisille toimijoille ja on siten Pohjois- Suomen energiatoimijoiden kannalta uudenlainen mahdollisuus. Pienydinvoimalla on tärkeä rooli tasapainottaa tulevaisuudessa tuulivoiman verkkoon aiheuttamaa epästabiilisuutta.

3.3 Kestävä matkailu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Kärkitoimenpiteessä 16. tavoitteena on kehittää alueellisia, paikallisia ja rajat ylittäviä matkaketjuja. Toimenpiteet voivat olla yhdistettyjä kuljetuksia, joissa eri matkustajaprofiilit liikkuvat ja hyödyntävät matkareitillä sujuvasti ja katkeamattomasti eri kuljetusmuotoja, kuten joukkoliikennettä, taksikyytejä, koululaiskyytejä,. Esimerkkinä voi olla esim. matkailijan matkustus Kokkola-Pietarsaari lentoasemalta taksilla Kokkolan keskusta, jossa joukkoliikenneyhteydellä tai retki-bussilla Kalajoelle majoittumaan taikka Salamajärven kansallispuistoon luontomatkailemaan.

Pohjois-Suomen maakunnissa on erilaisia näkemyksiä matkailun edistämisestä ja mahdollisesti edistettävästä matkailuveron kantamisesta. Esitetty kärkitavoite voi olla joillekin alueilla esimerkiksi Lapissa tai Kainuussa kannatettava ja toimia osin kestävä matkailun edistäjänä taikka rajoittajana alueilla, joissa matkailuvirta aiheuttaa haitallisia seurannaisvaikutuksia alueen kantaväestölle taikka yhteiskunnan toiminnalle. Keski-Pohjanmaan liitto esittää kärkitavoitetta 17. tarkennettavan siten, että ”Toteutetaan pohjoisissa maakunnissa pilottikokeilu vaikutusarviointineen matkailuveron keräämiseksi, huomioiden alueiden väliset erot matkailualan kehityksessä.”

Kärkitavoitteessa 18. varmistetaan valtion lentoliikennestrategian toimenpiteet osana L12-suunnittelua, joilla ylläpidetään ja kehitetään erityisesti Kemi-Tornion, Kajaanin ja Kokkola-Pietarsaaren maakuntakenttiä, ja edistetään Pohjoisen matkailun ympärivuotista kansainvälistä lentosaavutettavuutta sekä suurimpien kaupunkien päivittäistä kohtuuhintaista lentotuotetta. Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakenttien olemassaolo ja lentoliikenneyhteydet ovat kriittisen tärkeitä kansalaisten saavutettavuuden, matkailun ja erityisesti vientivetoisen elinkeinoelämän toimivuudelle.

Kärkitavoitteella 20. edistetään Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan meri-alueiden, suurjokien sekä virtaavien vesien ja purojen kunnostusta osana matkailun edistämistä. Keski-Pohjanmaan liitto pitää kärkitoimenpidettä 20. tärkeänä luonnon monimuotoisuuden, ekologisen kestävyuden ja lajiston suojelemisen näkökulmasta. Toimenpide ei suoraan lisää voimakkaasti työllisyyttä taikka elinkeinotoimintaa alueilla, mutta on toteutettavina ennallistamisinvestointeina alueille tärkeitä sosiaalisen hyväksyttävyyden ja pääoman kasvattamisen, luontomatkailun kehittämisen ja lähivirkistystyksen edellytysten parantamisen näkökulmasta. Esimerkiksi Kaustisen kunnan keskustassa sijaitsee Pirttikosken voimala, jonka pato on Perhonjoen ainut este vaelluskalojen nousulle yläjuoksulle. Keski-Pohjanmaalla kansalaiset ja matkailun toimijat pitää tärkeänä padon purkamista ja Pirttikosken ennallistamista. Tämä mahdollistaa kalastusmatkailun kehittymisen koko joen matkalla millä on Pohjois-Suomen kalastusmatkailun kannalta oleellinen merkitys. Kyseinen hanke on myös MMM:n kansallisessa tarkastelussa virtaavien vesien ja purojen kunnostuksen ykköshankkeita.

3.4 Osaaminen ja työvoiman saatavuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Kärkitavoitteella 22. vahvistetaan Pohjoisessa Suomessa osaamis-, koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakoitua aktiivisessa vuoropuhelussa kaikkien toimijoiden kesken. Opetus- ja kulttuuriministeriön

kriittistä osaamista ja sen kehittämistarpeita koko Suomessa kartoittavassa hankkeessa huomioidaan Pohjoisen Suomen erityistarpeet ml. tulevaisuuden koulutustarpeet. Keski-Pohjanmaan liitto pitää kärkitoimenpidettä 22 kokonaisuutena tärkeänä Pohjois-Suomen kasvun ja menestyksen edellyttämän työvoiman saatavuuden, mutta myös elinkeinoelämän uusiutumiskyvyn kehittymisen edistämiseksi. Investointien edistämisen näkökulmasta osaavan työvoiman saatavuus on yksi kriittisimmistä tekijöistä. Ei kuitenkaan ole riittävää, että tavoitteessa vain huomioidaan uuden osaamisen kehittämisen tarpeet. Oppilaitoksilla, kuten Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymällä, tulee myös kohdentaa resurssit tarvittavan uuden osaamisen synnyttämiseen. Koulutuksen tulee vastata osoittaa myös kysyntää vastaavat resurssit ja mahdollistaa tarvittavien uusien koulutusohjelmien perustaminen, kuten Centria-ammattikorkeakoululla matkailun koulutusohjelma tulee mahdollistaa. Keski-Pohjanmaan liitto esittää, että tavoitetta tarkennetaan siten, että:

”...ml. tulevaisuuden tarpeet ja niiden edellyttämä resurssivaade.”

23. Vahvistetaan osaavan työvoiman saatavuutta ja sitoutuneisuutta pohjoiseen Suomeen seuraavilla toimenpiteillä:

Hallitusohjelmassa asetettujen määräaika- ja muiden tavoitteiden toteutumiseksi tulee entisestään nopeuttaa ja sujuvoittaa työ- ja osaamisperusteisten oleskelulupien käsittelyprosesseja työvoiman rekrytoinnin sujuvoittamiseksi Pohjoisessa Suomessa.

Vahvistetaan Pohjoisessa Suomessa rekrytointiosaamista kansainvälisten erityis-osaajien saamiseksi alueelle. Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriöiden koordinoiman Talent Boost -ohjelman puitteissa tulisi perustaa uusi hanke kartoittamaan nykyistä laajemmin koko maan osalta toimia, joilla voidaan edistää työ- ja osaamisperäistä rekrytointia. Hankkeen jalkautusvaiheessa toimia tulisi suunnitella Pohjoisen Suomen alueiden tarpeisiin.

Parannetaan työvoiman saatavuutta tukemalla mikro- ja pk-yrityksiä ensimmäisen kansainvälisen erityisosaajan palkkaamiseksi (esimerkiksi työntekijäkohtainen palveluseteli).

Etsitään uusia, vaikuttavampia keinoja kansainvälisten erityisosaajien ja opiskelijoiden, ml. tohtorikoulutetut kotoutumiseen ja työllistymiseen Pohjoisen Suomen työmarkkinoille. Yksi mahdollisuus olisi toteuttaa kansainvälisten opiskelijoiden trainee-ohjelma, jolla tuetaan alueen yrityksiä ja korkeakouluja. Ohjelmassa yritys saisi määräaikaisen edun, esim. hyvityksen sosiaaliturvamaksuista kahden vuoden ajalta, palkatessaan kansainvälisen erityisosaajan, joka on valmistunut suomalaisesta korkeakoulusta.

Perustetaan kansainvälisten opiskelijoiden työnvälityksen yhteyspisteet Centria-, Kajaanin ja Lapin ammattikorkeakouluihin. Varmistetaan toimivat yhteistyömallit työllisyysalueiden toimintojen kanssa

Keski-Pohjanmaan liitto pitää kärkitoimenpiteessä 23 esitettyä kohtia Pohjoisen Suomen ohjelmana tavoitteiden näkökulmasta erittäin onnistuneina ja kannatettavina. Erityisesti kv-taustaisiin opiskelijoihin suunnattavilla toimenpiteillä voidaan olemassa olevaa työvoimapotentiaalia jalkauttaa yritysten ja teollisuuden tarpeisiin. Kaikki ohjelmassa esitetyt toimenpiteet ovat erityisen tärkeitä, joilla voidaan edistää osaavan työvoiman saatavuutta Pohjois-Suomessa.

Kunnilla on lakiin perustuvat velvoitteet ylläpitää peruspalveluja, kuten varhaiskasvatus ja sivistyspalvelut. Pohjois-Suomeen on kohdistumassa merkittävä määrä investointeja, joista merkittävä osa kohdentuu myös keskuskaupunkien ulkopuolelle harvaan asutulle maaseudulle. Työvoiman ja uuden osaamisen tarve on suuri investointeja edistävä tekijä. Kärkitavoitteet 25. ja 26. toteutuessaan voivat merkittäväällä tavalla parantaa harvaan asuttujen alueiden ja kuntien työvoiman saatavuuden kysymyksiä ja lisätä korkeakoulutettujen määrää alueilla, joissa niistä on pula.

3.5 Turvallisuus, huoltovarmuus & omavaraisuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Keski-Pohjanmaan liitto pitää esitettyjä kärkitavoitteita onnistuneina ja vastaavan hyvin geostrategisen muutoksen aiheuttamiin seurannaisvaikutuksiin. Keski-Pohjanmaan liitto ei esitä luvun 3.5 kärkitavoitteisiin muutoksia.

3.6. Saavutettavuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Luvussa 3.6. esitettävät fyysistä ja digitaalista saavutettavuutta edistävät toimenpiteet ovat konkreettisia ja perusteltuja. Esitetyt kärkitoimenpiteet liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien edellyttämän infran muodostumiseksi ja laajenemiseksi pohjoiseen ovat elinkeinoelämän muutoksen ja ilmastonmuutokseen vastaamiseen näkökulmasta keskeisiä.

EU-laajuisen vetylentokoneen kehittämis- ja testausympäristön muodostuminen osana Keski-Pohjanmaan vety-hubia mahdollistaa uudenlaisten päästöttömän liikenteen kehittämistavoitteiden saavuttamisen. Keski-Pohjanmaan liitto myös toteaa, että uusiutuvien energiamuotojen kehittäminen ja edistäminen on energiamurroksen, vedyn jalostusarvon lisäämisen PtX-periaatteella ja ilmaston vähähiilisyden edistämisen näkökulmasta erittäin tärkeää. Suomelle on asetettu myös velvoitteet edistää vähähiilisyttä Pariisin ilmastopimuksen mukaisesti. Samalla, kun kärkitavoitteet 42 ja 43 edistävät uusien energiamuotojen hyödyntämistä lentoliikennemuodoissa, luovat ne uusia mahdollisuuksia uuden yritystoiminnan ja matkaketjujen luomiseksi Pohjois-Suomeen.

Toimivilla yhteyksillä Pohjanlahden ylitse mahdollistetaan Suomen, Ruotsin ja Norjan rannikon maakuntien elinkeinotoimintojen ja yhteyksien paraneminen samalla, kun edistetään kansalaisten saavutettavuutta. Uusien investointien näkökulmasta puhtaiden energiamuotojen hyödyntäminen esim. lentoliikenteessä on myös mainetekijä. parantuneiden ja nopeiden yhteyksien avulla on

mahdollista lisätä yhteistyötä ja esim. muodostaa yhteinen talousalue sekä työllisyys- ja koulutusalue.

3.7 Pohjoinen yhteistyö

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Keski-Pohjanmaan liitto pitää erittäin hyvänä, että Pohjoisen Ohjelma tunnistaa Pohjoismaisen yhteistyön merkityksen ja että sitä tullaan ohjelmaan kirjattujen tavoitteiden mukaisesti tiivistämään. Yhteistyön merkitys Pohjois-Skandinavian kokonaisturvallisuuden kannalta on oleellinen ja samalla myös harvaan asuttujen alueiden ja syrjäisten seutujen elinvoimaisuutta edistävänä tekijänä. Elinvoimaisuuden kasvattamisen lisäksi on otettava huomioon myös sotilaallisen voiman projisointikyvyn tarpeet esimerkiksi liikkuvuuden kaksoiskäyttöisyyttä edistämällä. Ministeriöt tekevät jo tällä hetkellä arvokasta yhteistyötä erityisesti Ruotsin ja Norjan kanssa ja Pohjoismaat ovat aivan viime päivinä sopineet yhteisesti liikkuvuuden edistämisen tavoitteista. Siksi Pohjoisen Ohjelmaan kirjattuja kärkitavoitteita edistää yhteistyötä tulee huolella tarkastella ja arvioida suhteessa jo olemassa olevien yhteistyömuotojen näkökulmasta. Päällekkäisiä rakenteiden ja toimintojen riski on kuitenkin olemassa ja niiden syntyminen tulee poistaa huolellisella asian valmistelulla. Toimivia yhteistyörakenteita ei tule Pohjoisen Ohjelman kärkitavoitteella muuttaa, mikäli olemassa oleva yhteistyöprosessit tukevat Pohjoisen Ohjelmaan yhteistyötavoitteita.

Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Keski-Pohjanmaan liitto pitää pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta edistää pohjoisen ja itäisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräistä hyödyntämistä erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista erittäin tärkeänä ja perusteltuna. Tavoitteet ovat hyvin asetettu. Suomen kasvun ja työllisyyden näkökulmasta ja Pohjoiselle ohjelmalle asetun tavoitteen mukaisesti Pohjoisen ohjelman tulisi vahvasti keskittyä tukemaan asetettua tavoitetta.

Yleisesti ottaen tunnistetut kärkitoimenpiteet ovat perusteltuja ja edistävät ohjelman tavoitteita, jokseenkin suurelta osin.

Keski-Pohjanmaan liitto ilmaisee kuitenkin huolensa esitettyjen kärkitoimenpiteiden strategisesta vaikuttavuudesta suhteessa asetettuun ohjelmatavoitteeseen. Tässä suhteessa esitetyt kärkitoimenpiteet ovat hyvin erimittaisia. Kärkitoimenpiteiksi on osin kirjattu toimenpiteitä, joiden vaikuttavuus Pohjoisen ohjelman tavoitteiden näkökulmasta on kyseenalaista. Esimerkkinä vaikuttavuuden kyseenalaisuudesta on esimerkiksi Kajaanin lentoaseman yksittäiseen kiinteistöön kohdistuva kärkitoimenpide, joka varmastikin on matkailijoiden sääsuojan näkökulmasta ainakin yleistä hyvinvointia luova. Kokonaan toinen kysymys on, onko esitetty toimenpide kriittinen taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista.

Kärkitoimenpiteiden kuvaukset ovat osin haastavia ja erimittaisia. Osa tunnistetuista ja jatkovalmistelussa edistettäväksi esitetyistä tavoista on selkeitä ja ymmärrettäviä. Osa toimenpiteistä jää pakostakin varsin yleiseksi etenkin, kun tavoitteeseen on saatettu yhdistää kovin monenlaisia asioita. Samalla toimenpidettä on yleistetty ja yhdistetty, on kirjatusta toimenpiteestä hävinnyt sen tosiasiallinen tavoite.

Muulta osin Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lausuttavaa. Keski-Pohjanmaan liiton antaman lausunnon sisältöön ovat olleet antamassa näkemyksensä alueen kunnat, oppilaitokset, yrittäjäjärjestö ja kehittämisorganisaatiot.

Lopuksi Keski-Pohjanmaan liitto haluaa lausua mitä parhaimmat kiitokset valtioneuvoston kanslialle hyvin johdetusta ja toteutetusta sekä osallistavasta valmisteluprosessista.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto

Vilkuna Leena
Keski-Pohjanmaan liitto